

Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2011/12:73 Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism. I betänkandet behandlas också två följdmotioner samt fem motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011.

I skrivelsen redovisar regeringen en nationell strategi för att förebygga uppkomsten av terrorism, förhindra terroristattentat och förbereda för det fall ett terroristattentat ändå inträffar. Skatteutskottet har lämnat yttrande till justitieutskottet.

Justitieutskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna och avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns elva reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Bakgrund	6
Skrivelsens huvudsakliga innehåll	6
Utskottets överväganden	7
Regeringens arbete mot terrorism	7
Hotbilden mot Sverige	7
Motionen	8
Bakgrund	8
Skrivelsen	9
Utskottets ställningstagande	10
Utgångspunkter i kampen mot terrorism	11
Motionen	11
Skrivelsen	11
Utskottets ställningstagande	12
Målsättningar och åtgärder – Förebygga uppkomsten av terrorism	13
Motionerna	13
Bakgrund	14
Skrivelsen	15
Utskottets ställningstagande	17
Målsättningar och åtgärder – Förhindra terroristattentat	18
Motionerna	18
Bakgrund	18
Skrivelsen	19
Skatteutskottets yttrande	22
Justitieukskottets ställningstagande	23
Skrivelsen	25
Utskottets ställningstagande	26
Reservationer	27
1. Definitionen av terrorism, punkt 1 (MP, V)	27
2. Uppdrag till Säkerhetspolisen, punkt 2 (MP, V)	27
3. Arbete i syfte att skapa starka rättssäkerhetsgarantier, punkt 3 (MP, V)	28
4. Förebyggande strategi mot terrorism, punkt 4 (SD)	29
5. Orsaker och riskfaktorer, punkt 5 (S, MP, V)	30
6. Nationell spetsorganisation, punkt 6 (S, V)	31
7. Insynen i Säkerhetspolisen och rättssäkerheten, punkt 7 (S, MP, V)	32
8. Nationell samordnare i det brottsförebyggande arbetet, punkt 8 (S, V)	32
9. Utredning av konstnaderna för terrorbekämpningsarbete, punkt 9 (MP, V)	33
10. Tullverkets befogenhet att kontrollera identitet, punkt 10 (S, V)	34
11. Tullverkets befogenhet att göra kontroller, punkt 11 (S, MP, V)	34

Förteckning över behandlade förslag	36
Skrivelsen	36
Följdmotionerna	36
Motion från allmänna motionstiden hösten 2011	37
<i>Bilaga</i>	
Skatteutskottets yttrande	38

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Definitionen av terrorism

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 5.

Reservation 1 (MP, V)

2. Uppdrag till Säkerhetspolisen

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 7.

Reservation 2 (MP, V)

3. Arbete i syfte att skapa starka rättssäkerhetsgarantier

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkandena 1 och 4.

Reservation 3 (MP, V)

4. Förebyggande strategi mot terrorism

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju10 av Kent Ekeröth (SD).

Reservation 4 (SD)

5. Orsaker och riskfaktorer

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 3.

Reservation 5 (S, MP, V)

6. Nationell spetsorganisation

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 2 och 4.

Reservation 6 (S, V)

7. Insynen i Säkerhetspolisen och rättssäkerheten

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 9.

Reservation 7 (S, MP, V)

8. Nationell samordnare i det brottsförebyggande arbetet

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 10.

Reservation 8 (S, V)

9. Utredning av konstnaderna för terrorbekämpningsarbete

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 9.

Reservation 9 (MP, V)

10. Tullverkets befogenhet att kontrollera identitet

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 8.

Reservation 10 (S, V)

11. Tullverkets befogenhet att göra kontroller

Riksdagen avslår motion

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 11.

Reservation 11 (S, MP, V)

12. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2011/12:73 till handlingarna.

Stockholm den 19 april 2012

På justitieutskottets vägnar

Morgan Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Morgan Johansson (S), Johan Linander (C), Krister Hammarbergh (M), Ewa Thalén Finné (M), Kerstin Haglö (S), Ulrika Karlsson i Uppsala (M), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Patrick Reslow (M), Caroline Szyber (KD), Kent Ekeröth (SD), Carl-Oskar Bohlin (M), Roger Haddad (FP), Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Bakgrund

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism (skr. 2011/12:73). Skrivelsen är en uppdatering av den tidigare strategin som regeringen presenterade 2008 i skrivelsen Nationellt ansvar och internationellt engagemang – En nationell strategi för att möta hotet från terrorism (skr. 2007/08:64). Justitieutskottet behandlade den tidigare strategin i betänkande 2007/08:JuU30.

I detta betänkande behandlar utskottet även en följdmotion (2011/12:Ju10) och åtta yrkanden från en annan följdmotion (2011/12:Ju11). Tre yrkanden från den sistnämnda följdmotionen kommer att behandlas i samband med beredningen av propositionen Vissa åtgärder mot illegala vapen (prop. 2011/12:109). Utskottet behandlar även fem motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2011. Förslagen i motionerna återges i *bilaga 1*.

Skrivelsen berör flera politikområden. De åtgärder som regeringen presenterar faller i huvudsak under justitieutskottets beredningsområde men berör också andra utskotts beredningsområden. Utskottet har berett skatteutskottet och utrikesutskottet tillfälle att yttra sig. Skatteutskottet har avgett yttrande i de delar som berör utskottets beredningsområde. Skatteutskottets yttrande finns i *bilaga 2*. Utrikesutskottet har beslutat att inte yttra sig.

Regeringen har tidigare lämnat skrivelsen Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande terrorism (skr. 2011/12:44). Nämnda skrivelse har beretts av konstitutionsutskottet i betänkande 2011/12:KU18. Justitieutskottet har även lämnat ett yttrande (2011/12:JuU5y) till konstitutionsutskottet angående skrivelsen.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redovisar regeringen en nationell strategi för att förebygga uppkomsten av terrorism, förhindra terroristattentat och förbereda för det fall ett terroristattentat ändå inträffar. I strategin för regeringen fram sin syn på utgångspunkterna, målsättningarna och inriktningen för svensk bekämpning av terrorism. Regeringen ger här en samlad beskrivning av de åtgärder som redan har genomförts, påbörjats eller planerats för att möta de framtida utmaningarna.

Utskottets överväganden

Regeringens arbete mot terrorism

I skrivelsen redogör regeringen för sin syn på utgångspunkterna och målsättningarna för svensk bekämpning av terrorism. Regeringen anför att Sveriges nationella strategi mot terrorism har en bred ansats och omfattar alla former av terrorism oavsett bakgrund eller motiv till terroristhotet. Strategin är uppdelad i tre huvudsakliga delar: hotbilden mot Sverige, utgångspunkter i kampen mot terrorism och målsättningar och åtgärder.

Skrivelsen är en uppdatering av regeringens skrivelse Nationellt ansvar och internationellt engagemang – En nationell strategi för att möta hotet från terrorism (skr. 2007/08:64). Utskottet har behandlat den tidigare skrivelsen i betänkande 2007/08:JuU30. Regeringen har gjort en uppdatering av den tidigare strategin för att kunna reagera på förändringar i vår omvärld och för att presentera genomförda och kommande åtgärder.

Regeringen anför i skrivelsen att hotet från terrorism är föränderligt över tid. Utförda attentat och avbrutna attentatsplaner har visat att det finns en verklig risk för terroristattentat i Sverige eller mot svenska intressen. En utgångspunkt för regeringens arbete mot terrorism är att terrorism endast kan bekämpas effektivt med medel och för ändamål som hör hemma i ett öppet, demokratiskt och rättssäkerhet samhälle. Internationell rätt, inklusive mänskliga rättigheter, ska respekteras nationellt och internationellt. Demokratin ska skyddas utan att skada de värden som ska försvaras. Regeringen beskriver hur Sverige ska möta hotet från terrorism under tre områden: förebygga, förhindra och förbereda. Regeringen anför att med denna helhetssyn på terrorism strävar regeringen efter att effektivt möta hotet från terrorism med osviktig respekt för våra grundläggande värderingar.

Hotbilden mot Sverige

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att regeringen ska arbeta för en förändring av EU:s definition av terrorism samt ett yrkande om att ge Säkerhetspolisen i uppdrag att utreda vilket hot den antimuslimska miljön utgör.

Jämför reservationerna 1 (MP, V) och 2 (MP, V).

Motionen

I motion 2011/12:Ju333 (MP) yrkande 5 begärs att Sverige bör arbeta för en förändring av EU:s gemensamma definition av terrorism. Den nu gällande definitionen är för bred och obestämd och innebär att statsterrorism inte klassas som terrorism. I samma motion (yrkande 7) begärs att Säkerhetspolisen ska ges i uppdrag att utreda vilket hot den våldsbejakande antimuslimska miljön utgör.

Bakgrund

EU har fastställt en definition av terroristhandling i rådets rambeslut 2002/475/RIF av den 13 juni 2002 om bekämpande av terrorism och rådets gemensamma ståndpunkt 2001/931/GUSP av den 27 december 2001 om tillämpningen av särskilda åtgärder i syfte att bekämpa terrorism. Denna definition av terrorism återfinns i svensk lagstiftning i lagen (2003:148) om straff för terroristbrott. Av 2 § nämnda lag framgår att den som gör sig skyldig till vissa i 3 § i lagen angivna brott kan dömas för terroristbrott, om gärningen allvarligt kan skada en stat eller en mellanstatlig organisation och avsikten med gärningen är att 1. injaga allvarlig fruktan hos en befolkning eller en befolkningsgrupp, 2. otillbörligen tvinga offentliga organ eller en mellanstatlig organisation att vidta eller att avstå från att vidta en åtgärd, eller 3. allvarligt destabilisera eller förstöra grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i en stat eller i en mellanstatlig organisation.

Utskottet behandlade under hösten 2008 regeringens proposition 2008/09:25 Sveriges antagande av rambeslut om ändring av rambeslut 2002/475/RIF om bekämpande av terrorism. I propositionen föreslogs att riksdagen skulle godkänna ett inom Europeiska unionen framförhandlat rambeslut om ändring av rambeslut 2002/475/RIF. Utkastet till rambeslut innebar i huvudsak att definitioner av offentlig uppmaning till terroristbrott, rekrytering för terroristis syften respektive utbildning för terroristis syften infördes i 2002 års rambeslut tillsammans med en förpliktelse för medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för att dessa handlingar skulle betraktas som brott med anknytning till terroristverksamhet. Utskottet föreslog att riksdagen skulle godkänna utkastet till rambeslut. Kammaren följde utskottets förslag (rskr. 2008/09:40). I detta sammanhang avstyrkte utskottet bifall till en motion som bl.a. anförde att den definition av terrorism som införts i lagen om straff för terroristbrott inte uppfyller rimliga krav på rättssäkerhet och legalitet (bet. 2008/09:JuU5 s. 9–10). Motionärerna ansåg att en analys som visar hur effektivt beslutet har varit och vilka negativa konsekvenser det har haft borde ha föregått den nu aktuella förslaget om utvidgning av 2002 års rambeslut. Utskottet uttalade i samband därmed att genom att lagen om straff för terroristbrott antagits har riksdagen ställt sig bakom de bedömningar som regeringen redovisade när det gäller lagens

tillämpningsområde. Utskottet delade regeringens bedömning att det inte fanns skäl att ompröva det ställningstagandet inom ramen för frågan om Sverige bör rösta för ett antagande av utkastet till det nu aktuella rambeslutet.

Av regeringens skrivelse Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (skr. 2011/12:44) framgår att regeringen under de senaste tre åren samlat in underlag för att skapa en helhetsbild av den våldsbejakande extremismen. Under 2008 fick Säkerhetspolisen och Brottsförebyggande rådet i uppdrag att beskriva hur den våldsamma politiska extremismen ser ut i Sverige när det gäller den vänsterautonoma miljön och vitmaktmiljön (Våldsam politisk extremism, Brå 2009:15). Denna rapport, som redovisades i juli 2009, visar att ett flertal nynazistiska grupper som förespråkar våld utifrån en antidemokratisk och rasistisk världsbild är aktiva inom vitmaktmiljön i Sverige. På den motsatta sidan av det ideologiska spektret engagerar den vänsterautonoma miljön individer som betraktar rättsstaten och marknadsekonomin som fiendliga och som anser att våld är ett legitimt medel för att förändra samhället.

Av ovannämnda skrivelse framgår även att Säkerhetspolisen under 2010 fick i uppdrag av regeringen att beskriva den våldsbejakande islamistiska extremismen i Sverige (Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige, Säkerhetspolisen 2010). Enligt denna rapport, som redovisades i december 2010, deltar och stöttar ett antal personer aktivt våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige. Ett antal individer har radikaliserats i Sverige och några har deltagit i våldshandlingar i andra länder. Dessutom framgår av skrivelsen att Forum för levande historia på regeringens uppdrag har tagit fram en kartläggning av antisemitismen och islamofobi. Mot bakgrund av denna kartläggning kommer regeringen att initiera särskilda kunskaphöjande insatser om antisemitism och islamofobi bland barn och ungdomar.

Skrivelsen

Regeringen anför i skrivelsen att flertalet terroristattentat fortfarande utförs i konfliktområden utanför Europa. Den gränsöverskridande och globala terrorismen har haft stort genomslag under de senaste tio åren. Det nätverk som varit det mest framträdande är al-Qaida. Även andra terrornätverk har visat avsikt och förmåga att genomföra attentat i och mot Europa. Sedan de storskaliga attentaten i USA år 2001 har ett antal attentat ägt rum i Europa som medvetet slagit mot civilbefolkningen. De mest framträdande attentaten med civila offer genomfördes i Madrid år 2004 och London år 2005 av gärningsmän som kan betecknas som våldsbejakande islamister. Terrorism inspirerad av al-Qaida fortsätter generellt att sträva efter attentat med ett stort antal civila dödsoffer. Förmågan att utföra attentat, dvs. att planera, förvärva kunskap, skaffa vapen och vidta andra liknande åtgärder, har dock minskat något de senaste åren, bl.a. som resultat av ökat globalt samarbete och effektivare bekämpning av terrorism.

De flesta attentaten i Europa är planerade och genomförs av europeiska aktörer som drivs av andra politiska ideologier än de inspirerade av al-Qaida. Dessa verkar i första hand lokalt i de länder eller områden som de politiska målen fokuserar på. De mest aktiva grupperna är i första hand separatistiskt motiverade, men även aktörer inom anarkism och vänsterextremism begår regelbundet attentat. De grupperna attackerar främst symboler för myndighetsutövning, t.ex. polis, militär eller politiskt engagerade. I Norge utfördes sommaren 2011 två omfattande attentat med i första hand antiislamska förtecken.

Hotet från terrorism har förändrats de senaste åren med en ökad risk för attentat utförda av personer som agerar i huvudsak ensamma, vilket gör hotbilden mer komplex och svårbedömd.

Den våldsbejakande extremismen i Sverige delas ofta in i tre olika typer av miljöer: vitmakt, vänsterautonom samt våldsbejakande islamistisk extremism. Ingen av de tre miljöerna utgör för närvarande något allvarligt hot mot det demokratiska styrelseskicket. Däremot utsätts enskilda individer för hot eller svåra brott från individer som verkar i dessa miljöer.

I skrivelsen anför regeringen att den nationella strategin mot terrorism har en bred ansats och att den omfattar alla former av terrorism och våldsam extremism oavsett motiv eller bakgrund.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin ovan redovisade inställning vad gäller EU:s gemensamma definition av terrorism och ser inte heller nu skäl för att arbeta för en förändring av definitionen. Utskottet avstyrker därmed bifall till motion 2011/12:Ju333 (MP) yrkande 5.

När det gäller yrkande 7 i samma motion konstaterar utskottet att handlingsplanen omfattar alla former av terrorism och våldsam extremism oavsett motiv eller bakgrund. Regeringen har vidare successivt ökat de ekonomiska resurserna för Säkerhetspolisen och övriga polisen. Satsningen har skett i syfte att öka slagkraften i brottsbekämpningen generellt, men också specifikt för att förbättra förmågan att förhindra terroristattentat. Säkerhetspolisen har dessutom genomgått en organisatorisk förändring för att på ett mer effektivt sätt kunna fullfölja sitt uppdrag att skydda demokratin. Utskottet har mot denna bakgrund inte skäl att ställa sig bakom ett sådant initiativ som efterfrågas i motion 2011/12:Ju333 (MP) yrkande 7 och avstyrker därför yrkandet.

Utgångspunkter i kampen mot terrorism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tillkännagivanden om att arbeta för att motverka lagförslag som ökar integritetskränkning och om att utvärdera den befintliga lagstiftningen om terroristbekämpning.

Jämför reservation 3 (MP, V)

Motionen

I motion 2011/12:Ju333 (MP) yrkande 1 anförs att lagförslag som ökar integritetskränkning bör motverkas och att arbetet i stället bör inriktas på att skapa effektiva och starka rättssäkerhetsgarantier. Motionärerna anför att Sverige befinner sig i ett paradigmskifte där flertalet av våra rättssäkerhetsgarantier frångås i arbetet för att motverka terrorism. I samma motion (yrkande 4) anförs att en utvärdering av all lagstiftning vars syfte är att bekämpa terrorism bör göras med utgångspunkt i integritet, proportionalitet och kostnadseffektivitet. Den lagstiftning som har införts innebär, anför motionärerna, stora inskränkningar av medborgerliga rättigheter samt medför omfattande övervakning och stora kostnader.

Skrivelsen

Terrorism hotar våra grundläggande fri- och rättigheter. Respekt för och försvar av dessa fri- och rättigheter, inklusive de mänskliga rättigheterna som kommer till uttryck i flera internationella åtaganden, är en förutsättning för effektiv terrorismbekämpning, en skyldighet för staten och en uttalad vilja i vårt land. Bekämpning av terroristbrottslighet innebär ibland svåra avvägningar mellan olika intressen och målsättningar. Regeringen har identifierat utgångspunkter och principer som ska vara styrande för svenskt arbete och samverkan mot terrorism, såväl nationellt som internationellt. Några av dessa är följande:

- *Respekt för de mänskliga rättigheterna och våra grundlagsfästa fri- och rättigheter.* Respekten för rättsstatsprincipen och våra grundläggande rättigheter och friheter är en av grundvalarna för arbetet med terrorismbekämpning. Åtgärder i kampen mot terrorism måste vidtas med full respekt för de grundläggande rättigheterna och friheterna så att åtgärderna inte kan ifrågasättas. Dessutom bör alla berörda undvika att brännmärka någon särskild grupp människor och i stället utveckla en dialog för att främja ömsesidig medvetenhet och förståelse.
- *Upprätthållande av rättssäkerheten.* En grundbult i vårt samhälle är att rättsreglerna utgör en garanti mot övergrepp från statsmakten. En del av våra fri- och rättigheter är okränkbara och några av dem får under vissa angivna förutsättningar begränsas genom lag. En förutsätt-

ning är att begränsningen görs för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Ändamålen får aldrig sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot demokratin grundvalar, t.ex. den fria åsiktsbildningen. Det måste också finnas ett angeläget behov i samhället av den aktuella lagstiftningen. Behovet ska prövas mot de argument som talar i motsatt riktning. Lagarna ska också vara tydliga, tillgängliga för allmänheten och utformas med precision så att inskränkningar i rättigheter är förutsägbara.

- *Rättstrygghet*. Enskilda personer, företag och andra ska vara skyddade från brottsliga angrepp på liv, hälsa, frihet, integritet och egendom.
- *Proportionerlig tillämpning*. Varje enskild åtgärd ska stå i proportion till syftet med åtgärden, vare sig det handlar om en ny generell författning eller tillämpning av regelverken vid en specifik insats.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har tidigare framhållit att kampen mot terrorism bara får föras på ett sådant sätt som hör hemma i ett öppet, demokratiskt och rättssäkert samhälle och att de åtgärder som vidtas måste respektera mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen (justitieutskottets sammanträde, prot. 2007/08: 12).

Vid beredningen av den tidigare strategin för att möta hotet från terrorism (skr. 2007/08:64) underströk utskottet vikten av att Sverige fortsätter att slå vakt om folkrätt och ökad rättssäkerhet i arbetet mot terrorismen. Terrorism kan aldrig rättfärdigas, och det är viktigt att aldrig kompromissa om de grundläggande värdena i kampen mot terrorismen. De mänskliga rättigheterna och lagarna måste alltid respekteras (bet. 2007/08:JuU30 s. 31).

Utskottet har senast i ett utlåtande – Ett EU-system för att spåra finansiering av terrorism (bet. 2011/12:JuU6) – uttryckt att vid införandet av ett sådant system är det angeläget att verka för att en väl avvägd balans mellan behovet av ett sådant system för att kunna bekämpa terrorism på ett effektivt sätt och respekten för de grundläggande rättigheterna, särskilt den personliga integriteten, upprätthålls. Utskottet underströk även, inför den fortsatta behandlingen av frågan huruvida ett sådant system bör införas på EU-nivå, vikten av att noga överväga om de åtgärder som kan komma att föreslås är nödvändiga och proportionerliga. Utskottet framhöll även betydelsen av att det i det fortsatta arbetet sker en noggrann granskning av om kostnaderna står i proportion till nyttan.

Respekten för rättsstatsprincipen och våra grundläggande rättigheter och friheter är således en av grundvalarna för arbetet med terrorismbekämpning. Åtgärder i kampen mot terrorism måste vidtas med full respekt för de grundläggande rättigheterna och friheterna så att åtgärderna inte kan ifrågasättas. Detta är, som framgår av regeringens skrivelse, en utgångspunkt för arbetet med att bekämpa terrorismen. Utskottets anser att motion 2011/12:Ju333 (MP) yrkande 1 är tillgodosett, då arbetet vad gäller lagstift-

ning för att motverka terrorism redan enligt utskottets uppfattning är inriktat på att skapa effektiva och starka rättssäkerhetsgarantier. Något initiativ med den av motionären efterfrågade innebörden behövs inte och utskottet avstyrker därför yrkandet. Utskottet anser att den lagstiftning som tillkommit i syfte att bekämpa terrorism har utarbetats för att ta hänsyn till integriteten, proportionaliteten och kostnadseffektiviteten. Utskottet ser därför inte skäl att ställa sig bakom ett riksdagsinitiativ med innebörden att den aktuella lagstiftningen ska utvärderas enligt vad som anges i yrkande 4 i samma motion. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Målsättningar och åtgärder – Förebygga uppkomsten av terrorism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avstyrker motionsförslag om tillkännagivande om den förebyggande strategin i fråga om terrorism, analys av orsaker och riskfaktorer bakom extremism och terrorism och vad gäller att arbeta mot den ökade polariseringen i samhället.

Jämför reservation 4 (SD) och 5 (S, MP, V).

Motionerna

I motion 2011/12:Ju10 (SD) begär motionären att regeringen i sin förebyggande strategi mot terrorism redovisar en klar koppling mellan översiktliga riskanalyser över olika former av terrorism och olika riskgrupper, åtgärder anpassade efter dessa olika beskaffenheter, vetenskapligt underlag som ger stöd för att åtgärder ger avsedd preventiv effekt samt att nya obeprövade åtgärder följs upp vetenskapligt. Motionären anför att trots att regeringen i skrivelsen påpekar vikten av att det förebyggande arbetet baseras på vetenskapliga undersökningar och beprövade metoder, så innehåller den förebyggande delen av skrivelsen riktlinjer och exempel på hur det förebyggande arbetet bedrivs och ska bedrivas som inte har någon klar koppling till vetenskapligt stöd.

I motion 2011/12:Ju11 (S) yrkande 1 anføres att det behövs en mer heläckande analys av orsaker och riskfaktorer bakom extremism och terrorism. Motionärerna anför att Säkerhetspolisen i en rapport har pekat på att den ökade polariseringen i samhället utgör ett hot inför framtiden när det gäller extremism. I yrkande 3 i motionen begärs att regeringen agerar kraftfullt mot de ökande klyftorna i samhället. Motionärerna anför att för att komma till rätta med problemen med våldsbejakande extremism måste det förebyggande arbetet i form av att skapa ett samhälle med ökad integration och minskade sociala spänningar inta en central position.

Bakgrund

Regeringen har, som framgått ovan, arbetat fram en handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (skr. 2011/12:44). I handlingsplanen redovisas åtgärder som regeringen vidtagit och avser att vidta för att stärka medvetenheten om demokratin och värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Utskottet har i yttrande till konstitutionsutskottet angående skrivelsen (yttr. 2011/12:JuU5y) bl.a. framhållit att arbetsmarknadsinsatser och arbetet för att bekämpa utanförskap är en viktig del i att motverka grogrunder för extremism och för att skapa förutsättningar för ett samhälle präglat av sammanhållning. Vidare konstaterar utskottet att handlingsplanen inte är inriktad mot det traditionellt brottsförebyggande arbetet utan har en bredare ansats för att engagera större delar av samhället, vilket utskottet anser är positivt. Utskottet konstaterar vidare att det pågår ett stort antal åtgärder på det aktuella området. I detta sammanhang avstyrkte utskottet även bifall till en motion med krav på ytterligare åtgärder från regeringens sida för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och som bl.a. framförde att handlingsplanen, i stället för att syfta till att lindra verkningarna av våldsbejakande extremism när den väl uppstått, borde fokusera på hur man ska komma åt orsakerna till problemen med våldsbejakande extremism.

Konstitutionsutskottet framförde vid beredningen av regeringens skrivelse Handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (bet. 2011/12:KU18) att regeringen, utöver de åtgärder som redovisas i handlingsplanen, även gjort andra insatser inom olika politikområden som direkt eller indirekt har betydelse för arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Konstitutionsutskottet ansåg sammantaget att regeringen – vid sidan av den redovisade handlingsplanen – vidtagit eller avsåg att vidta en rad åtgärder inom skilda politikområden för att värna demokratin och förebygga våldsbejakande extremism och ansåg att det därför inte förelåg skäl för riksdagen att ta initiativ till ytterligare åtgärder inom det aktuella området. Bland de åtgärder som konstitutionsutskottet nämner i det angivna betänkandet finns bl.a. följande.

Frågor om barnfattigdom har nyligen behandlats i socialutskottet (bet. 2011/12:SoU8). I nämnda betänkande finns bl.a. en redovisning över åtgärder som regeringen har vidtagit för att minska ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer. I nämnda betänkande lyfts även satsningar inom den ekonomiska familjepolitiken fram. Vidare påtalas att flera stora reformer och satsningar har genomförts på utbildningsområdet. Det nämns även att Skolverket fått i uppdrag att genomföra en satsning på grundskolor i stadsdelar som präglas av utbredd utanförskap. Sammanfattningsvis anförde socialutskottet att de åtgärder som regeringen har vidtagit inom socialpolitiken och arbetsmarknadspolitiken, tillsammans med förbättringar inom bl.a. den ekonomiska familjepolitiken och utbildningspolitiken, i sig kan ses som handlingsplaner. Det fanns därför enligt socialutskottet inte skäl för riksdagen

gen att ta initiativ till en nationell handlingsplan mot barnfattigdom, och utskottet avstyrkte därför motionerna. Kammaren biföll socialutskottets förslag.

Riksdagen har också nyligen beslutat att öka antalet platser inom den yrkesinriktade gymnasiala vuxenutbildningen (yrkesvux) med ca 5 000 platser för 2012 och ca 1 000 platser för 2013. Vidare ökas platserna inom yrkeshögskolan med ca 1 000 platser för 2012 och ca 500 platser för 2013 (bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98). Satsningar görs även inom barn- och ungdomsutbildningen, bl.a. i form av statsbidrag på 250 miljoner kronor till en fortsatt läsa-skriva-räkna-satsning.

Regeringen har även gett Ungdomsstyrelsen i uppdrag att fördela medel till organisationer inom det civila samhället som bedriver verksamhet som syftar till att förebygga att individer ansluter sig till våldsbejakande extremistgrupper och att stödja individer som vill lämna sådana grupper.

Skrivelsen

En integrerad del av bekämpningen av terrorism är att förebygga dess uppkomst och motverka drivkrafterna. Här ligger en utmaning i att möta de fenomen som kommer till uttryck i den våldsbejakande extremismen och som står i strid med grundläggande demokratiska värden och principen om alla individers lika värde. De brottsbekämpande myndigheternas ansvar för att förebygga och bekämpa terrorism fokuserar på den säkerhetshotande verksamhet som personer i Sverige utför och inte på de argument och idéer med vilka denna verksamhet motiveras och rättfärdigas. Uppgiften går därför utöver traditionella brottsförebyggande åtgärder. Värdefulla insatser kan bedrivas av andra aktörer inom samhället, exempelvis skola, socialtjänst och kommuner liksom av frivilligorganisationer och forskningsväsendet. Det är viktigt att det förebyggande arbetet baseras på vetenskapliga undersökningar och beprövade metoder.

Även om det finns tydliga begränsningar för vad Säkerhetspolisen och övriga polisen kan åstadkomma har dessa myndigheter en central roll i det förebyggande arbetet. Verksamhet för att skapa förtroende och kontakt är ett naturligt inslag i polisiärt brottsförebyggande arbete och har förekommit inom polisen under många år. Säkerhetspolisen och övriga polisen genomför ett flertal åtgärder för att förebygga olika former av våldsbejakande extremism. Säkerhetspolisen har sedan länge en dialog och kontaktverksamhet som utgör en del i arbetet med att motverka terrorism. Dialogverksamheten syftar till att skapa förtroende och goda relationer med olika organisationer och delar av samhället. Kontaktverksamheten innebär att Säkerhetspolisen öppet visar sig i sammanhang där det kan finnas människor, främst ungdomar, som är på väg in i kretsar där våld förespråkas som en metod att förändra samhället. Säkerhetspolisen har aktivt bidragit till en mer nyanserad bild av terrorism och våldsbejakande extremism genom att delta i diskussioner, debatter, intervjuer och föreläsningar.

Polisen deltar i samarbeten och utvecklar metoder som syftar till att ge stöd till personer som vill lämna destruktiva miljöer. Åtgärder riktade till unga som riskerar att bli kriminella kan även bidra till att minska risken för rekrytering till våldsbejakande extremism. Regeringen beslutade den 3 mars 2011 att polisen ska initiera en pilotverksamhet med sociala insatsgrupper för unga som riskerar att bli kriminella. Polisen ska samråda med Socialstyrelsen, Statens skolverk, Arbetsförmedlingen, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, Ungdomsstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting och de övriga berörda myndigheter som polisen finner angelägna att knyta till projektet. Enligt regeringens beslut ska dessutom Socialstyrelsen, efter samråd med polisen och andra berörda myndigheter, utveckla en riskbedömningsmanual för att bättre kunna identifiera vilka unga som löper risk att rekryteras till kriminella nätverk eller som vill hoppa av ett kriminellt nätverk samt ta fram en vägledning för vilka stödinsatser som bör gälla för de unga som ingår i de sociala insatsgruppernas arbete. Polisen i Stockholms län, Västra Götalands län och Skåne län har inrättat särskilda s.k. dialogpoliser som är en länk mellan polisledningen och de som arrangerar olika opinionsyttringar, exempelvis demonstrationer. Det handlar ofta om grupper inom vitmaktmiljön eller den autonoma miljön. Polisen genomför särskilda ansträngningar för att motverka brott som har som motiv att kränka en person på grund av hudfärg, nationell ursprung, sexuell läggning eller annan liknande omständighet. I Stockholm samordnas arbetet mot hatbrott under en hatbrottsjour. Polisens närvaro i sociala medier och andra forum på internet bidrar till ökad synlighet, tillgänglighet och förbättrad information till allmänheten eller vissa grupper.

Kriminalvården arbetar bl.a. med att identifiera personer, grupper och fenomen som tyder på pågående rekrytering till våldsbejakande extremism inom kriminalvårdsmiljön. Kompetensen för att kunna hantera den problematiken har utvecklats under de senaste åren. Enligt fängelselagen (2010:610) kan dessutom regeringen besluta om inskränkningar i en intagens möjligheter till kontakt med omvärlden om det behövs med hänsyn till rikets säkerhet eller risken för att den intagne under verkställigheten i anstalt medverkar till terroristbrott.

Inom EU har det bildats ett särskilt nätverk som syftar till att bidra till samarbetet mot våldsbejakande radikaliserings och rekrytering (Radicalization and Awareness Network, RAN) genom att underlätta erfarenhetsutbyte, sprida kunskap och ge inspiration. Sverige har även aktivt bidragit till att särskilda medel inom EU:s s.k. stabiliseringsinstrument öronmärks för insatser som syftar till att motverka terrorism. EU:s stabilitetsinstrument är en finansiell resurs på området som används bl.a. för insatser i Pakistan, Jemen och Sahelområdet.

Utskottets ställningstagande

Som regeringen anfört är arbetet med att förebygga terrorismens uppkomst en integrerad del av bekämpningen av terrorism. Förebyggande av terrorism syftar till att minska enskilda personers och grupper vilja att begå eller stödja terroristbrottslighet. Arbetet inkluderar, som regeringen anför, ansträngningar för att försöka identifiera och minska möjliga grogrunder för terrorism och våldsbejakande extremism. I det förebyggande arbetet ingår även att stärka de värden som demokratin vilar på. Som regeringen också framhåller är det viktigt att det förebyggande arbetet baseras på vetenskapliga undersökningar och beprövade metoder.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att även om det finns tydliga begränsningar för vad Säkerhetspolisen och övriga polisen kan åstadkomma har dessa myndigheter en central roll i det förebyggande arbetet. Som framgår ovan har Säkerhetspolisen sedan länge en dialog och kontaktverksamhet som utgör en del i arbetet med att motverka terrorism. Även polisen i övrigt, liksom andra myndigheter, deltar i arbetet med att förebygga terrorism. Vidare finns ett väl utvecklat internationellt regelverk för förebyggande och bekämpning av terrorism, bl.a. en rad FN-konventioner och resolutioner. Både FN och EU har antagit strategier och handlingsplaner på området. Sverige har aktivt bidragit till dessa.

Regeringen har, som framgått ovan, arbetat fram en handlingsplan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (skr. 2011/12:44). Utskottet vidhåller sin tidigare inställning som redovisades i yttrande 2011/12:JuU5y angående nämnda handlingsplan. Vidare instämmer utskottet i vad konstitutionsutskottet framhållit i betänkande 2011/12:KU18 och konstaterar att regeringen vid sidan av den redovisade handlingsplanen för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism även vidtagit eller avser att vidta en rad åtgärder inom skilda politikområden som har betydelse för att förebygga terrorism. Utskottet, som ställer sig positivt till regeringens målsättningar och åtgärder för att förebygga uppkomsten av terrorism, ser inte skäl att ställa sig bakom de initiativ som efterfrågas i motion 2011/12:Ju11 (S) yrkandena 1 och 3, och avstyrker därför yrkandena.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det är viktigt att det förebyggande arbetet baseras på vetenskapliga undersökningar och beprövade metoder. Av den av regeringen redovisade nationella strategin mot terrorism framgår att regeringen kommer att följa upp det arbete som myndigheterna bedriver i enlighet med strategin. Utskottet ser därför inte något skäl att ställa sig bakom ett sådant initiativ som efterfrågas i motion 2011/12:Ju10 (SD) och avstyrker därmed bifall till yrkandet.

Målsättningar och åtgärder – Förhindra terroristattentat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag om tillkännagivanden om konkreta förslag på åtgärder, en nationell spetsorganisation, att öka den parlamentariska insynen i Säkerhetspolisens arbete, att inrätta en nationell samordnare för det brottsförebyggande arbetet, att utreda hur mycket av statens resurser som läggs ner på terroristbekämpningen, att Tullverket ges befogenhet att kontrollera identiteten på den resande och om Tullverkets befogenhet att utföra kontroller.

Jämför reservationerna 6 (S, V), 7 (S, MP, V), 8 (S, V), 9 (MP, V), 10 (S, V) och 11 (S, MP, V).

Motionerna

I motion 2011/12:Ju11 (S) yrkande 2 anförs att det behövs konkreta förslag på åtgärder för att förebygga terrorism, vilket saknas i strategin. I samma motion (yrkande 4) begärs att Rikskriminalpolisen, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten ska slås ihop till en nationell spetsorganisation med namnet Polisens riksorganisation mot ekonomisk och organiserad brottslighet (Reko). En sådan sammanslagning skulle enligt motionärerna medföra att kampen mot den organiserade brottsligheten stärks och att kopplingen mellan terrorism och organiserad brottslighet skärps.

I yrkande 9 i samma motion begärs även att en ökad parlamentarisk insyn i Säkerhetspolisen bör övervägas, detta för att öka insynen i Säkerhetspolisens arbete och för att förstärka rättssäkerheten. Vidare yrkas i samma motion att en nationell samordnare inrättas för det brottsförebyggande arbetet (yrkande 10). Motionärerna anför att det finns stora kunskaper om brottsförebyggande insatser både i kommuner, organisationer, och hos många myndigheter, men att det behövs någon som kan se över myndighetsgränserna och framför allt kan utvärdera och föreslå förbättringar i hur det brottsförebyggande arbetet genomförs. I samma motion begärs att Tullverket ska ges befogenhet att även kontrollera identiteten på de personer som tas för kontroll (yrkande 8). Motionärerna begär även att Tullverket ska ges befogenhet att utföra kontroller vid utrikes paketterminaler i samma utsträckning som vid s.k. postutväxlingskontor (yrkande 11).

I motion 2011/12:Ju333 (MP) yrkande 9 begärs att det ska utredas hur mycket av statens resurser som läggs på arbete för att bekämpa terrorism.

Bakgrund

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om en sammanslagning av enheter inom Rikskriminalpolisen, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten för bekämpande av organiserad brottslighet. Senast behandlade

utskottet ett sådant yrkande i samband med 2012 års budgetbetänkande (2011/12:JuU1 s. 39–44), varvid utskottet hänvisade till tidigare beredning av ett liknande motionsyrkande. Utskottet vidhöll sin tidigare inställning och avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning bl.a. till den redan etablerade samverkan mellan myndigheterna. Vidare framhöll utskottet också att Ekobrottsmyndigheten har till uppgift att bekämpa även sådan ekonomisk brottslighet som inte kan kategoriseras som organiserad.

Utskottet har i samma budgetbetänkande även avstyrkt ett motionsyrkande om en detaljerad specifikation av användningen av Säkerhetspolisens pengar (bet. 2011/12:JuU1 s. 45–46). Utskottet anförde vid tillfället att man välkomnade regeringens satsning på Säkerhetspolisen och att en av statens viktigaste uppgifter är att värna om människors säkerhet.

Skrivelsen

Det finns i princip två möjliga sätt att förhindra attentat. Det ena är att minska individens avsikt och vilja att begå attentat, vilket uppnås framför allt genom förebyggande åtgärder. Det andra är att begränsa individers eller grupperns förmåga och möjligheter att genomföra attentat. För att förhindra attentat krävs därför att samhället genom ansvariga myndigheter har förmåga att tidigt upptäcka pågående planering av terroristattentat och identifiera gärningsmännen. Arbetet förutsätter bl.a. kunskap, underrättelser, långsiktighet, verktyg för utredningar och samarbete.

Regeringens målsättningar innefattar en strävan att

- minska risken för terroristattentat i Sverige eller mot svenska intressen och öka förmågan till tidig upptäckt av terroristbrottslighet
- öka svårigheten att använda Sverige som bas för stöd till terrorism t.ex. terrorismfinansiering
- tydliggöra ansvarsfördelningen mellan Säkerhetspolisen, övriga polisen, andra myndigheter och andra aktörers ansvar för att förhindra terrorism
- förbättra samverkan och samarbetet lokalt och nationellt för att effektivare kunna förhindra terroristattentat
- fördjupa det internationella samarbetet för att minska hotet mot Sverige och svenska intressen och för att lämna relevant bidrag till andra länders legitima arbete för att förhindra terroristattentat
- öka förtroendet för rättsväsendets myndigheters förmåga att möta hotet från terrorism på ett rättssäkert och proportionerligt sätt, och
- öka kunskapen om hur terroristbrottslighet kan förhindras genom att ta tillvara dokumenterad erfarenhet från övningar och händelser, i större utsträckning basera arbetet på vetenskap och beprövade metoder, ta till vara möjligheterna med internet, säkerställa en hög kvalitet i brottsutredningarna och behålla en hög forensisk kunskap och kompetens.

Regeringen har successivt ökat de ekonomiska resurserna för Säkerhetspolisen och övriga polisen. Satsningen har skett i syfte att öka slagkraften i brottsbekämpningen generellt, men också specifikt för att förbättra förmågan att förhindra terroristattentat. Säkerhetspolisen har dessutom genomgått en organisatorisk förändring för att på ett mer effektivt sätt kunna fullfölja sitt uppdrag att skydda demokratin.

Sedan länge markerar regeringen vikten av samverkan för att uppnå effektiv förmåga att upptäcka, utreda och förhindra terroristattentat i Sverige och mot svenska intressen. En effektiv samverkan krävs särskilt mellan Säkerhetspolisen och övriga polisen. Samverkan behövs exempelvis för att det ibland kan vara oklart, särskilt i ett tidigt skede av ett brottsligt angrepp, om det är fråga om terroristbrott eller någon annan form av allvarligt brott, inklusive gränsöverskridande organiserad brottslighet. Det kan även behövas samverkan med andra aktörer vilka har ansvar inom områden som kan komma att beröras vid brott, t.ex. handel med vissa ämnen. Samverkan krävs också av resurs- och effektivitetshänsyn. Säkerhetspolisen kan exempelvis behöva anlita Nationella insatsstyrkan (NI) vid ingripanden. Polisen har dessutom ansvar för många andra verksamheter som har stor betydelse i den övergripande kampen mot terrorism, t.ex. gränskontroll och tillsyn enligt vapenlagstiftningen. Det finns utrymme för att utveckla ledningssamarbetet mellan Säkerhetspolisen och övriga polisen i samband med operativa insatser.

Samverkansrådet mot terrorism, som startade sitt arbete år 2005, samlar de myndigheter som har viktiga funktioner i kampen mot terrorism. Säkerhetspolisen leder arbetet inom Samverkansrådet mot terrorism, som har till uppgift att bättre koordinera myndigheternas verksamhet och samordna informationsutbytet. Samverkansrådet har därför tagit fram en myndighetsgemensam handlingsplan för att effektivisera arbetet. Samverkansrådet omfattar för närvarande följande 14 myndigheter: Ekobrottsmyndigheten, Försvarets radioanstalt, Försvarmakten, Kriminalvården, Kustbevakningen, Migrationsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Rikskriminalpolisen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Säkerhetspolisen, Totalförsvarets forskningsinstitut, Transportstyrelsen, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

En central funktion för hotbedömningar avseende terrorism med bäring på Sverige eller svenska intressen utgörs av en permanent arbetsgrupp under benämningen Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT). Den består av representanter från Säkerhetspolisen, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (MUST) och Försvarets radioanstalt (FRA). NCT analyserar terroristhotet mot Sverige och svenska intressen och gör löpande bedömningar baserade på relevant information tillgänglig vid de tre myndigheterna. Bedömningarna presenteras för Regeringskansliet och andra berörda i syfte att ge tidig förvarning om förändringar som kan påverka hotbilden och kräva åtgärder.

Vid Åklagarmyndigheten finns en särskild kammare, Åklagarkammaren för säkerhetsmål, med specialiserade åklagare som har särskilt ansvar för att utreda terroristbrottslighet, väcka åtal och driva processen i domstol. Tillräckliga specialistkompetenser om utredning och lagföring av terroristbrottslighet är en nödvändighet för att kunna nå tillfredställande kvalitet i utredningarna och för att kunna garantera den enskildes rättssäkerhet.

Det kan uppstå situationer när ingripanden kräver resurser som polisen inte har tillgång till. Lagen (2006:343) om Försvarsmaktens stöd till polisen vid terrorismbekämpning innehåller bestämmelser om sådant stöd i form av insatser som kan innebära användning av våld eller tvång mot enskilda. Rikspolisstyrelsen får begära stöd från Försvarsmakten om det behövs för att förhindra eller på annat sätt ingripa mot en handling som kan utgöra brott enligt lagen om straff för terroristbrott, om ingripandet kräver resurser av särskilt slag som polisen inte har tillgång till och om regeringen har lämnat sitt medgivande.

Det finns även ett internationellt samarbete på området, som till stor del handlar om utbyte av information. Särskilt utbyter länder inom EU information om värdefulla erfarenheter i terrorismbekämpningen. Säkerhetspolisen representerar Sverige i en rad multinationella organ och samarbetsgrupper. Exempel på sådana är Bernklubben och Counterterrorism Group (CTG). Genom dessa grupper och bilateralt samarbete kan Säkerhetspolisen etablera det internationella samarbetet som är av avgörande betydelse för att effektivt kunna upptäcka och förhindra terroristattentat i Sverige mot svenska intressen. Sverige stöder EU:s arbetet i den övergripande kampen mot terrorism. EU-samarbetet mot terrorism baseras främst på EU:s strategi för att bekämpa terrorism från år 2005. Inom remen för EU:s Terrorism Working Group (TWG) och Counter Terrorism Group (COTER), sker även ett samarbete och en samordning kring frågor och bidrag till terrorismbekämpningen i medlemsstaterna och i länder utanför EU. Inom EU finns två viktiga samarbetsorgan för brottsbekämpningen: Europol och Eurojust. Europol har fått ett tydligare mandat och ökat förtroende att hantera det polisiära samarbetet inom unionen. Europol arbetar bl.a. med att analysera och dela information om terrorism på europeisk nivå. Även Eurojust, som är ett organ för förbättrat åklagarsamarbete vid gränsöverskridande brottsutredningar, står under omvandling och kommer att få nya befogenheter och redskap som innebär ökade möjligheter till snabbare och säkrare resultat.

Riksdagens ombudsmän (JO), Justitiekanslern och Riksrevisionen utövar regelbundet tillsyn på olika sätt över myndigheterna och tjänstemännen, däribland Säkerhetspolisen och övriga polisen. De kan exempelvis göra utredningar på eget initiativ eller utreda enskildas klagomål. Riksdagen får information om Säkerhetspolisens verksamhet genom samråd som sker årligen med företrädare för de riksdagspartier som är representerade i utrikesnämnden. Härutöver har Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN), som har en parlamentarisk anknytning, inrättats. SIN har som särskild upp-

gift att utöva tillsyn över brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel. Tillsynen omfattar även kvalificerade skyddsidentiteter och därmed sammanhängande verksamhet samt Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. SIN ska på begäran av en enskild kontrollera om han eller hon har utsatts för hemliga tvångsmedel eller har varit föremål för Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling. Kontrollen innefattar en bedömning om användningen av tvångsmedel eller personuppgiftsbehandlingen har skett i enlighet med lag eller annan författning. Den 1 mars 2012 trädde den nya polisdatalagen (2010:361) i kraft. Lagen innebär viktiga förbättringar för Säkerhetspolisens och övriga polisens möjligheter att använda personuppgifter på ett ändamålsenligt sätt utan att den personliga integriteten kränks. I samband med lagens ikraftträdande fick SIN nya tillsynsuppgifter. Både SIN och Datainspektionen kommer att ha tillsyn över behandlingen av personuppgifter i såväl Säkerhetspolisens som övriga polisens verksamhet.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet uttalar i sitt yttrande till justitieutskottet att utskottet instämmer i regeringens syn på vikten av myndighetssamverkan för ett framgångsrikt arbete för att förhindra terroristattentat inklusive gränsöverskridande organiserad brottslighet. Tullverket har i det sammanhanget en viktig funktion bl.a. i Samverkansrådet mot terrorism. Även skatteutskottet vill betona vikten av ett fortsatt och fördjupat arbete inom rådet.

Enligt skatteutskottets uppfattning är det effektivaste sättet att förhindra grov organiserad brottslighet och terrorism att komma åt finansieringen. Skatteutskottet anser därför att man även i fortsättningen bör prioritera det arbete som både Kronofogdemyndigheten och Tullverket är involverat i inom ramen för den myndighetsgemensamma nationella specialistfunktionen för brottsutbytesfrågor.

Tullverkets möjligheter att göra identitetskontroller i varuflödet förutsätter att det finns skäl att inleda en förundersökning vid misstanke om smuglings- eller tullbrott. Detta kan vara fallet om Tullverket vid en kontroll påträffar vapen som i strid med in- eller utförelsestruktionerna inte anmälts till verket. I motion 2011/12:Ju11 föreslås, såvitt utskottet kan utläsa, att reglerna om identitetskontroll utvidgas så att Tullverket i varukontrollen generellt får göra identitetskontroller. Skatteutskottet är med hänsyn till den fria rörligheten för varor inte berett att ställa sig bakom förslaget. Utskottet påminner om att Inregränslagsutredningen i betänkandet Kontroll av varor vid inre gräns (SOU 2006:9) föreslog en viss utvidgning av tullens möjligheter att kontrollera identitet. Frågan är därmed aktuell i Regeringskansliet.

Tullverket kan kontrollera postförsändelser, brev eller paket, som finns hos Tullverket eller hos ett utväxlingspostkontor. Tullverket har däremot inte samma befogenheter när det gäller försändelser som sänds via kurirfö-

retag. Även denna fråga uppmärksammades av Inregränslagsutredningen. Utredningen konstaterade att kurirföretagen förmedlade försändelser som kunde innehålla samma saker som postförsändelser och att det fanns goda skäl att överväga om bestämmelserna om kontroll av postförsändelser borde ändras så att de även omfattade Tullverkets befogenheter att kontrollera kurirförsändelser. Förslaget föranledde inte någon lagstiftning. Skatteutskottet anser att frågan om Tullverkets kontroll av kurirförsändelser är komplicerad och måste övervägas noggrant. Frågan är aktuell såväl hos Tullverket som i Regeringskansliet, och ett tillkännagivande från riksdagen behövs därför inte.

Med det anförda instämmer skatteutskottet i vad regeringen har anført i skrivelsen om Tullverkets och Kronofogdemyndighetens medverkan för att förhindra terroristattentat och i förberedelserna för det fall ett attentat inträffat och avstyrker de aktuella motionsförslagen.

Justitieukskottets ställningstagande

Arbetet för att bekämpa terrorism

Sverige bidrar aktivt till EU:s arbete med den övergripande kampen mot terrorismen. En dialog om vikten av att stärka de mänskliga rättigheterna och respekten för internationell rätt har i nämnda arbete varit och är en högt prioriterad fråga för Sverige. Frågan uppmärksammas vid avtalsförhandlingar och toppmöten. Sverige bidrar även aktivt till den dialogen i det internationella samarbetet mot terrorism och även inom ramen för säkerhets-, bistånds- och handelspolitiken.

Säkerhetspolisen har huvudansvaret för att förebygga och utreda brottslig verksamhet med kopplingar till terrorism. En effektiv samverkan krävs emellertid mellan Säkerhetspolisen och övriga polisen för att nå framgång i arbetet. Som framgår ovan finns det även andra myndigheter och råd i vars uppgifter bekämpning av terrorism ingår. Som regeringen betonar i sin skrivelse är en samverkan mellan myndigheterna av stor betydelse för att uppnå effektiv förmåga att upptäcka, utreda och förhindra terroristattentat. I dag finns en etablerad samverkan mellan myndigheterna i det brottsbekämpande arbetet.

Polisorganisationskommittén har lämnat delbetänkandet En sammanhållen svensk polis (SOU 2012:13). I betänkandet föreslår kommittén att Rikspolisstyrelsen och de 21 polismyndigheterna samt Statens kriminaltekniska laboratorium ska ombildas till en sammanhållen myndighet. Kommittén anför att en sådan sammanhållen myndighet bedöms utifrån såväl ett medborgarperspektiv och ett verksamhetsperspektiv som ett rättskedjeperspektiv ge bäst förutsättningar för att bedriva en effektiv och kvalitativ polisverksamhet. Samtidigt föreslår kommittén att Säkerhetspolisen, som i dag är en del av Rikspolisstyrelsen, ska ombildas till en fristående myndighet. Nämnda förslag bereds inom Regeringskansliet. Utskottet konstaterar

att frågan om polisens organisation för närvarande är under beredning och ser därför inte skäl att ställa sig bakom ett sådant initiativ som efterfrågas i motion 2011/12:Ju11 (S) yrkande 4. Utskottet ser inte skäl för ytterligare åtgärder avstyrker även yrkande 2 i samma motion.

Som framgår ovan har regeringen successivt ökat de ekonomiska resurserna för Säkerhetspolisen och övriga polisen. Satsningen har som nämnts skett i syfte att öka slagkraften i brottsbekämpningen generellt, men också specifikt för att förbättra förmågan att förhindra terroristattentat. Säkerhetspolisen har dessutom genomgått en organisatorisk förändring för att på ett mer effektivt sätt kunna fullfölja sitt uppdrag att skydda demokratin. I departementspromemorian Polisens tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet (Ds 2011:44) lämnas förslag till ändring i lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Den föreslagna ändringen syftar till att ge Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen möjlighet att inrikta signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Utskottet konstaterar att kontroll över och insyn i den verksamhet som de brottsbekämpande myndigheterna bedriver för att förhindra terroristattentat är en central del av att bygga upp ett förtroende för verksamheten. Som framgår ovan utövar Riksdagens ombudsmän (JO), Justitiekanslern och Riksrevisionen regelbundet tillsyn på olika sätt över de myndigheter som deltar i det brottsbekämpande arbetet. Riksdagen får information om Säkerhetspolisens verksamhet genom samråd som sker årligen med företrädare för de riksdagspartier som är representerade i utrikesnämnden. Härutöver har, som regeringen också påpekar, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN), som också har en parlamentarisk anknytning inrättats. SIN har som särskild uppgift att utöva tillsyn över brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel.

Polisorganisationskommittén föreslår även i sitt delbetänkande vad gäller den demokratiska insynen i polisverksamheten att Rikspolisstyrelsens styrelse och polisstyrelserna vid polismyndigheterna ersätts av Polismyndighetens insynsråd och ett regionpolisråd i varje polisregion. Vidare föreslår kommittén att ett fristående granskningsorgan för tillsyn över Polismyndighetens och Säkerhetspolisens verksamhet inrättas. Polisorganisationskommittén har genom ett tilläggsdirektiv fått i uppdrag att även utreda behovet av ett fristående organ som ska granska såväl polisens verksamhet, inklusive den verksamhet som Säkerhetspolisen bedriver, som Kriminalvårdens verksamhet (dir. 2012:13). Kommittén ska också analysera konsekvenserna av en eventuell ombildning av Säkerhetspolisen till en fristående polismyndighet inom polisväsendet och lämna de förslag som en sådan ombildning i så fall kräver. Denna del av uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2012. Utskottet konstaterar att frågan om insyn i Säkerhetspolisens verksamhet är under utredning och ser därför inte skäl att ställa sig bakom ett sådant initiativ som efterfrågas i motion 2011/12:Ju11 (S) yrkande 9. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Utskottet kan inte heller se något behov av att inrätta en nationell samordnare vad gäller det brottsförebyggande arbetet. Utskottet avstyrker därmed även motion 2011/12:Ju11 (S) yrkande 10.

Utskottet har vid behandlingen av 2012 års budget avstyrkt ett motionsyrkande om en detaljerad specifikation av användningen av Säkerhetspolisens pengar. Utskottet ser inte heller något skäl att utreda hur mycket av statens resurser som ägnas åt arbetet med att bekämpa terroristbrott och avstyrker därmed motion 2011/12:Ju333 (MP) yrkande 9.

Tullverkets arbete

Varken i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen), som reglerar Tullverkets befogenhet att göra varukontroller vid de inre gränserna, eller i tullagen (2000:1281), som reglerar samma befogenhet vid de yttre gränserna, finns i dag någon uttrycklig bestämmelse som ger Tullverkets tjänstemän rätt att vid en varukontroll begära att resenären identifierar sig. Däremot finns en sådan befogenhet vad gäller punktskattekontroll (2 kap. 5 § lagen [1998:506] om punktskattekontroll). Tullverkets tjänstemän har emellertid rätt att begära att den resande identifierar sig vid en kontroll om det finns skäl att inleda en förundersökning vid misstanke om smugglingsbrott.

Utskottet konstaterar i likhet med vad skatteutskottet anfört att Inregränslagsutredningen i betänkande (SOU 2006:9) lämnat ett förslag som innebär att tjänstemän vid Tullverket ges en ökad befogenhet att begära att en resande identifierar sig. Frågan är aktuell hos Regeringskansliet och inte heller justitieutskottet finner skäl att ställa sig bakom ett sådant initiativ som efterfrågas i 2011/12:Ju11 (S) yrkande 8.

Vad gäller motion 2011/12:Ju11 (S) yrkande 11 förstår justitieutskottet yrkandet på samma sätt som skatteutskottet uppfattat det, dvs. att Tullverket ska ha befogenhet att även kontrollera försändelser som sänds via kurirföretag. Tullverket har i dag befogenhet att kontrollera postförsändelser, såsom paket, brev eller liknande försändelser, som finns hos Tullverket eller hos ett utväxlingspostkontor. Även denna fråga om en utökad rätt för Tullverket att göra kontroller är, som skatteutskottet anför, aktuell hos Regeringskansliet. Utskottet delar skatteutskottets uppfattning i denna del och avstyrker yrkandet.

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att den nationella strategi mot terrorism som regeringen presenterar har en bred ansats och omfattar alla former av terrorism oavsett bakgrund eller motiv till terroristhotet. I strategin lämnar regeringen en samlad beskrivning av de åtgärder som redan har genomförts, påbörjats eller planerats för att möta hotet från terrorismen. Utskottet anser att det är av stor vikt att få en samlad bild av de åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta för att bekämpa terrorism och vilka principer som styr arbetet. Vidare vill utskottet understryka vikten av det ställningstagande som regeringen anger som utgångspunkt, nämligen att terrorism endast kan bekämpas effektivt med medel och för ändamål som hör hemma i ett öppet, demokratiskt och rättssäkert samhälle. Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att riksdagen bör lägga regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Definitionen av terrorism, punkt 1 (MP, V)

av Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Inom EU finns en gemensam definition av vad terrorism är. Denna definition, som även den svenska lagstiftningen bygger på, är mycket bred och otydlig. Definitionen innebär även att statsterrorism inte klassificeras som terrorism. Vi anser vidare att EU:s definition av terrorism inte ska få leda till att människor övervakas och anhålls enbart på grund av sin politisk-demokratiska verksamhet. Åtal för samvets- eller åsiktsbrott är inte värddiga ett demokratiskt rättssystem. EU:s definition lämnar dessvärre ett stort tolkningsutrymme i denna riktning. Sverige bör därför arbeta för en ändring av EU:s terrorismdefinition i enlighet med det nu anförda.

2. Uppdrag till Säkerhetspolisen, punkt 2 (MP, V)

av Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 7.

Ställningstagande

De senaste tio åren har islamofobin ökat och åsikter om att muslimerna är vårt största utländska hot sedan andra världskriget har letat sig in i politiken. Fördomar mot islam och mot muslimer syns såväl i terrorbekämpningsarbetet som på arbetsmarknaden och inom rättsväsendet i övrigt. Emellertid är det i Europa främst separatister som står för terrordåden. Enligt The European Union Terrorism and Situation Trend Report 2010 begick islamister endast 0,2 procent av terrordåden i Europa 2010.

Säkerhetspolisen och Brottsförebyggande rådet redovisade 2009, på uppdrag av regeringen, rapporten Våldsamt politisk extremism – Antidemokratiska grupperingar på yttersta höger- och vänsterkanten. År 2010 redovisade Säkerhetspolisen, på uppdrag av regeringen, rapporten ”Våldsbejakande islamistisk extremism i Sverige”. Emellertid har ingen genomgång gjorts av den antimuslimska våldsbejakande miljön. Det enda som kommer i närheten är att Europol planerar att göra en kartläggning över extremism i norra Europa.

Brottsförebyggande rådet har i sin årliga statistik över utvecklingen av hatbrotten i Sverige för år 2010 (BRÅ Rapport 2011:8 Hatbrott 2010 – Statistik över polisanmälningar med identifierade hatbrottsmotiv) redovisat att ungefär 270 anmälda brott baserades på islamofobi, vilket var en ökning jämfört med år 2009 och följer en uppåtgående trend sedan mätningarna startade 2006. Det är inte klart i vilken grad islamofobin har funnits med som skäl för personer att begå terrorhandlingar.

Sammantaget anser vi att det inte är klarlagt på vilket sätt och i vilken omfattning den antimuslimska våldsbejakande miljön leder till utövandet av systemhotande brottslighet i Sverige. Detta bör utredas av Säkerhetspolisen. Vidare bör förslag på åtgärder för att minska förekomsten av islamofobin och islamofobin som skäl för terrorism redovisas.

3. Arbete i syfte att skapa starka rättssäkerhetsgarantier, punkt 3 (MP, V)

av Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Terrorism är en strategi som grupper använder sig av för att påverka politiska beslut och ingjuta rädsla i ett samhälle. Ett krig mot terrorismen är dömt att misslyckas eftersom det inte går att föra krig mot en strategi. När

man påstår att man för ett krig är risken i stället att människor och samhällen vaggas in i en ständig krismentalitet och att människor därigenom lättare accepterar undantagslagar och inskränkningar i friheten, som annars aldrig skulle accepteras och vara möjliga att genomdriva i ett öppet demokratiskt samhälle. Detta har lett till att människorättsvidriga ageranden har passerat och inskränkningar av den personliga integriteten accepterats de senaste tio åren.

Sverige befinner sig, ur ett rättssäkerhetsperspektiv, i ett paradigmskifte där flertalet av våra rättssäkerhetsprinciper frångås för att säkra den s.k. kampen mot terrorism. Vi ser med oro på den pågående utvecklingen där en stor mängd integritetskränkande lagar har antagits, och fortsätter att antas, utan en större diskussion om vilka konsekvenser detta får för rättssäkerheten och den personliga integriteten.

Vi vill gärna tillsammans med regeringen avvärja hot mot Sverige som är baserade på realistiska bedömningar. Emellertid är vi inte beredda att offra den personliga integriteten på antiterrorismens altare. Ett övervakningssamhälle stärker inte de mänskliga rättigheterna i världen. Ett sådant samhälle skapar bara större misstro mot myndigheterna och mot staten, som egentligen ska vara den personliga integritetens väktare. Vi kan inte acceptera att medborgarnas rättssäkerhet äventyras på ett sådant sätt och kommer därför att fortsätta vår kamp mot integritetskränkande lagförslag och för effektiva och starka rättssäkerhetsgarantier.

En utvärdering av all lagstiftning som syftar till att bekämpa terrorism bör ske med utgångspunkt i integritet, proportionalitet och kostnadseffektivitet.

4. Förebyggande strategi mot terrorism, punkt 4 (SD)

av Kent Ekeröth (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju10 av Kent Ekeröth (SD).

Ställningstagande

Regeringens skrivelse om en nationell strategi mot terrorism består i huvudsak av tre delar: förebyggande, förhindrande och förberedande strategier. I den förstnämnda delen skriver regeringen att det är viktigt att det förebyggande arbetet baseras på vetenskapliga undersökningar och beprövade metoder. Detta bör innebära att regeringen menar att det är viktigt att de förebyggande åtgärder som används har utvärderats vetenskapligt och att de har visat sig ge avsedd effekt.

Emellertid är den del av skrivelsen som beskriver det förebyggande arbetet full med riktlinjer och exempel på hur det förebyggande arbetet bedrivs och ska bedrivnas utan någon klar koppling till vetenskapligt stöd. Vidare är det oklart hur regeringen har resonerat i sin prioritering av åtgärdsresurser, dvs. hur olika åtgärder har anpassats efter olika hotbilder. Jag vill därför se att regeringen redovisar sin förebyggande strategi mot terrorism med en klar koppling mellan för det första översiktliga riskanalyser över olika former av terrorism och riskgrupper, för det andra åtgärder som är anpassade efter riskgruppernas olika beskaffenhet och för det tredje att vetenskapligt underlag som ger stöd för att åtgärderna ger avsedd preventiv effekt redovisas, eller att nya obeprövade åtgärder följs upp vetenskapligt.

5. Orsaker och riskfaktorer, punkt 5 (S, MP, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

För att nå framgång med en strategi mot terrorism krävs en grundlig samhällsanalys med ett brett perspektiv. En av de viktigaste åtgärderna för att bekämpa terrorism är att fokusera på orsakerna till att människor väljer en extremistisk bana där våld används för att nå politiska mål. Förra året pekade Säkerhetspolisen på att den ökade polariseringen i samhället utgör ett hot inför framtiden när det gäller extremism. I denna del är regeringens analys bristfällig, och det saknas därmed även målsättningar och åtgärder för att bryta polariseringen. Regeringen bör därför komplettera sin strategi med en mer heltäckande analys av orsaker och riskfaktorer bakom extremism och terrorism.

En viktig del i det förebyggande arbetet är att minska enskildas och grupper vilja att begå eller stödja terroristbrottslighet. Vår grundsyn är att få människor under normala omständigheter väljer att bli kriminella eller våldsbejakande extremister. Däremot är det alltför många som upplever att de inte är en önskvärd del av samhället och därför väljer att vända sig från samhället. Under flera år har utvecklingen för stora grupper i vårt samhälle gått åt fel håll och vi kan därför se ökade klyftor i samhället. EU:s fattigdomsmått visar att den relativa barnfattigdomen har ökat kraftigt under senare år. Även antalet långtidsarbetslösa ungdomar ökar. Nedmon-

teringen av de sociala skyddsneten slår hårdast mot personer som har en låg utbildningsnivå och är arbetslösa. Utbildningssystemet där utbildningsnivå, betygens betydelse och den klassegregering som finns, låser in individerna. Sammantaget leder detta till att allt fler upplever att de diskrimineras och lever i ett utanförskap i förhållande till samhället. Denna utveckling leder till en ökad rekryteringsbas för kriminalitet och även våldsbejakande extremism. Den sociala marginaliseringen av människor är en starkt bidragande del till radikaliseringsprocessen som i sig leder till att extremism utvecklas.

För att komma till rätta med problemen med våldsbejakande extremism måste således det förebyggande arbetet med att skapa ett samhälle med ökad integration och minskade sociala spänningar inta en central position. Regeringen måste därför agera kraftfullt mot de ökande klyftorna i samhället och mot massarbetslösheten. Konkreta åtgärder för att minska klyftorna i samhället bör således ingå i den nationella strategin mot terrorism.

6. Nationell spetsorganisation, punkt 6 (S, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

En strategi mot terrorism borde även innehålla en handlingsplan där en rad mer konkreta åtgärder preciseras. Den skrivelse som regeringen presenterar innehåller i stället till stora delar en beskrivning av det befintliga skydd som nu finns nationellt och internationellt. Vi kan ställa oss bakom skrivelsen i dessa delar men menar att det saknas konkreta förslag på åtgärder som behövs för att bekämpa terrorismen effektivare.

En sådan konkret åtgärd som skulle stärka det brottsbekämpande arbetet är följande. Det finns tydliga kopplingar mellan terrorism och den grova organiserade brottsligheten eftersom terrorism inte sällan finansieras genom andra brott som narkotikabrott, rån och kidnappningar. För att stärka kampen mot den organiserade brottsligheten vill vi slå ihop Rikskriminalpolisen, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten till en nationell spetsorganisation med namnet Polisens riksorganisation mot ekonomisk

och organiserad brottslighet (Reko). Det innebär att kopplingen mellan terrorism och organiserad brottslighet skärps. Det finns inte någon anledning att tre organisationer arbetar mot samma verksamhet.

7. Insynen i Säkerhetspolisen och rättssäkerheten, punkt 7 (S, MP, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 9.

Ställningstagande

I skrivelsen pekar regeringen på att man kan komma att överväga åtgärder för att undanröja hinder för en effektiv och modern myndighetssamverkan. Det som avses är att byta information mellan de tre myndigheterna som finns representerade i Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT). Dessa är Säkerhetspolisen, Militära underrättelsetjänsten (MUST) och Försvarets radioanstalt (FRA). Vi menar att det är viktigt att man tar hänsyn till både rättssäkerhets- och integritetsaspekter vid ett sådant utökat informationsutbyte. Vidare har det i en departementspromemoria föreslagits att Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen ska ges möjlighet att inrikta signalspaning i försvarsunderrättelseverksamheten (Ds 2011:44). För att öka insynen i Säkerhetspolisens arbete och förstärka rättssäkerheten menar vi att det bör övervägas om en ökad parlamentarisk insyn i Säkerhetspolisen behövs. Det skulle kunna handla om ett insynsråd. Vi ser även framför oss att det behövs en fristående tillsyn av polisen.

8. Nationell samordnare i det brottsförebyggande arbetet, punkt 8 (S, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 10.

Ställningstagande

Under de senaste åren har det bildats olika samverkansmodeller i det brottsförebyggande arbetet. De flesta kommuner har brottsförebyggande råd, och även samverkansavtal mellan polis och kommuner har växt fram. Några regioner har också samverkan på länsnivå. För att samverkan ska vara effektiv krävs emellertid beslutskraft. Det innebär att det gemensamma målet att förebygga och motverka kriminalitet måste vara minst lika styrande som de enskilda aktörernas egna mål, annars tenderar samverkan att komma i andra hand. En nationell samordnare för det brottsförebyggande arbetet borde inrättas och ges i uppdrag att driva på och koordinera det brottsförebyggande arbetet lokalt, regionalt och nationellt. Det finns redan stor kunskap om vilka insatser som behövs, men det behövs även en funktion som kan se över myndighetsgränserna och som framför allt kan utvärdera och föreslå förbättringar i hur det brottsförebyggande arbetet genomförs.

9. Utredning av kostnaderna för terrorbekämpningsarbete, punkt 9 (MP, V)

av Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 9.

Ställningstagande

I en publikation från det danska Institut for Internationale Studier har en dansk forskare undersökt vilka kostnader som läggs ner i Danmark på arbetet med att bekämpa terrorismen (Dansk terrorbekaempelse, Hvad koster den, og havd får vi for pengene?). I publikationen konstateras att arbetet med bekämpningen av terrorism årligen kostar Danmark omkring 3–4 miljarder danska kronor.

I Sverige är Säkerhetspolisen den myndighet som har huvudansvaret för terroristbekämpningen. Säkerhetspolisen avsatte enligt sin årsredovisning för verksamhetsområdet kontraterrorism 26 procent av sin årliga budget. Budgeten uppgick till sammanlagt 947 miljoner kronor.

I Sverige finns emellertid inte någon sådan genomgång som gjorts i Danmark och därför finns heller inte någon uppgift om hur mycket svensk terrorbekämpning kostar sammanlagt. Riksdagens utredningstjänst har ställt en fråga till den ansvariga handläggaren på Justitiedepartementet för Säkerhetspolisen huruvida någon sådan siffra finns eller om man har för avsikt att ta fram en sådan beräkning och då fått svaret att det inte finns någon sådan beräkning och att detta heller inte har diskuterats (PM Riksdagens utredningstjänst, Dnr 2011:1223). Vi anser att det är av stor vikt att ta reda på hur mycket av statens resurser som ägnas åt arbete för att bekämpa terrorismen. En genomgång liknande den som gjorts i Danmark bör därför göras även i Sverige.

10. Tullverkets befogenhet att kontrollera identitet, punkt 10 (S, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 8.

Ställningstagande

Regeringen anför i skrivelsen att man har stärkt vapenkontrollen i landet. Vi anser att de åtgärder som har vidtagits har varit nödvändiga men inte tillräckliga. En åtgärd som bör vidtas är att Tullverkets tjänstemän genom en ändring i lagen bör ges befogenhet att kontrollera identiteten på de personer som tas ut för varukontroll.

11. Tullverkets befogenhet att göra kontroller, punkt 11 (S, MP, V)

av Morgan Johansson (S), Kerstin Haglö (S), Christer Adelsbo (S), Elin Lundgren (S), Anna Wallén (S), Arhe Hamednaca (S), Agneta Börjesson (MP) och Marianne Berg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 11.

Ställningstagande

Som vi tidigare har anfört behöver ytterligare åtgärder vidtas för att stärka vapenkontrollen i landet. Tullverkets möjligheter att utföra varukontroller av brev, paket och andra försändelser i de s.k. postutväxlingskontoren bör därför utvidgas så att befogenheten även omfattar försändelser som finns hos kurirföretag eller liknande.

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2011/12:73 Ansvar och engagemang - en nationell strategi mot terrorism.

Följdmotionerna

2011/12:Ju10 av Kent Ekeröth (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i sin förebyggande strategi mot terrorism bör redovisa en klar koppling mellan översiktliga riskanalyser över olika former av terrorism och riskgrupper, åtgärder anpassade efter dessas olika beskaffenheter samt vetenskapligt underlag som ger stöd för att åtgärder ger avsedd preventiv effekt eller att nya obeprövade åtgärder följs upp vetenskapligt.

2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en mer heltäckande analys av orsaker och riskfaktorer bakom extremism och terrorism.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en handlingsplan med konkreta förslag på åtgärder som förebygger och förhindrar terrorism.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den allt mer ökande polariseringen i samhället.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förstärka kampen mot organiserad brottslighet och terrorism genom en nationell spetsorganisation (Reko).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge tullen möjlighet att kontrollera identiteten på personer som tas ut för tullkontroll.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att öka insynen i Säpo och för att förstärka rättssäkerheten.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en nationell samordnare i det brottsförebyggande arbetet.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge tullen befogenhet att utföra tullkontroll i samma utsträckning vid utrikes paketterminaler som vid s.k. post-utväxlingskontor.

Motion från allmänna motionstiden hösten 2011

2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka lagförslag som ökar integritetskränkning och i stället arbeta för effektiva och starka rättssäkerhetsgarantier.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera lagstiftning i syfte att bekämpa terrorism med utgångspunkt i integriteten, proportionaliteten och kostnadseffektiviteten.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om terrorismdefinitionen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Säkerhetspolisen i uppdrag att utreda vilket hot den våldsbejakande antimuslimska miljön utgör.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda hur mycket av statens resurser som läggs på så kallat terrorbekämpningsarbete.

BILAGA

Skatteutskottets yttrande 2011/12:SkU4y

Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har berett bl.a. skatteutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2011/12:73 Ansvar och engagemang – en nationell strategi mot terrorism samt motion 2011/12:Ju10 av Kent Ekeröth (SD), kommittémotion 2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) och kommittémotion 2011/12:Ju333 av Maria Ferm m.fl. (MP) i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Skatteutskottet yttrar sig över skrivelsen i de delar som rör Tullverkets och Kronofogdemyndighetens verksamheter samt kommittémotion 2011/12:Ju11 yrkandena 7, 8 och 11 om Tullverkets vapenkontroll.

Sammanfattning

Skatteutskottet instämmer i regeringens syn på Tullverkets och Kronofogdemyndighetens medverkan i arbetet med att förhindra terroristattentat och i arbetet med förberedelser för det fall ett attentat inträffat. Utskottet avstyrker motionsförslagen om Tullverkets prioriteringar och befogenheter vid vapenkontroll.

Till yttrandet har fogats två avvikande meningar (S) och (SD).

Utskottets överväganden

Tullverkets och Kronofogdemyndighetens medverkan i arbetet med att förhindra terrorism

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen instämmer i regeringens syn på Tullverkets och Kronofogdemyndighetens medverkan i arbetet med att förhindra terroristattentat och i förberedelserna för det fall ett attentat inträffar. Riksdagen avslår motionsförslag om tillkännagivanden till regeringen om Tullverkets prioriteringar och åtgärder vid vapenkontroll.

Jämför avvikande meningarna 1 (S) och 2 (SD).

Skrivelsen

Sammanfattning

Regeringen redogör i skrivelsen för sin syn på utgångspunkterna och målsättningarna för svensk bekämpning av terrorism. Sveriges nationella strategi mot terrorism har en bred ansats och omfattar alla former av terrorism oavsett bakgrund eller motiv till terroristhotet.

Skrivelsen är en uppdatering av regeringens skrivelse Nationellt ansvar och internationellt engagemang – En nationell strategi för att möta hotet från terrorism (skr. 2007/08:64). Regeringen gör uppdateringen för att kunna reagera på förändringar i vår omvärld och för att presentera genomförda och kommande åtgärder. Strategin är uppdelad i tre huvudsakliga delar: hotbilden mot Sverige, utgångspunkter i kampen mot terrorism och målsättningar och åtgärder.

Hotet från terrorism är föränderligt över tid. Utförda attentat och avbrutna attentatsplaner har visat att det finns en verklig risk för terroristattentat i Sverige eller mot svenska intressen.

En utgångspunkt är att terrorism endast kan bekämpas effektivt med medel och för ändamål som hör hemma i ett öppet, demokratiskt och rättssäkert samhälle. Internationell rätt, inklusive mänskliga rättigheter, ska respekteras nationellt och internationellt. Demokratin ska skyddas utan att skada de värden som ska försvaras. Hur regeringen vill att Sverige ska möta hotet från terrorism är här beskrivet under tre områden: förebygga, förhindra och förbereda.

Arbetet med att förebygga terrorism syftar till att minska personers och gruppers vilja att begå eller stödja terroristbrottslighet. Arbetet inkluderar ansträngningar för att försöka identifiera och minska möjliga grogrunder för terrorism. Förebyggande arbete består även i att stärka de demokratiska

värderingarna. Målsättningen är bl.a. annat att bidra till en väl fungerande demokrati och ett öppet och tolerant samhälle där det finns förutsättningar för diskussion och debatt.

Arbetet med att förhindra terroristattentat syftar till att upptäcka och minska hot samt stoppa pågående attentat eller förberedelser av attentat. Förhindrande av attentat innebär också att utreda terroristbrottslighet och ställa ansvariga personer till svars för sina gärningar. En av målsättningarna är att ge ansvariga myndigheter inom rättsväsendet förutsättningar för att på ett effektivt och rättssäkert sätt upptäcka och stoppa planer på terroristattentat.

Att förbereda oss för det fall ett terroristattentat inträffar syftar till att skapa adekvat skydd för individer och samhällsviktiga funktioner, it-system och anläggningar. Förberedelsearbetet handlar också om att effektivt använda samhällets samlade resurser för att kunna hantera konsekvenserna av ett attentat. Regeringens målsättningar är bl.a. annat att förbättra och öka sektorsövergripande planering och övning och på det sättet skapa skydd och stärka förmågan att motstå och hantera de störningar i samhället som kan bli följden av ett terroristattentat.

Förhindra terroristattentat

Resurser och myndighetssamverkan

Regeringen har successivt ökat de ekonomiska resurserna för Säkerhetspolisen och övriga polisen. Satsningen har skett i syfte att öka slagkraften i brottsbekämpningen generellt, men också specifikt för att förbättra förmågan att förhindra terroristattentat. Säkerhetspolisen har genomgått en organisatorisk förändring för att på ett mer effektivt sätt kunna fullfölja sitt uppdrag att skydda demokratin.

Sedan länge har regeringen markerat vikten av samverkan för att uppnå effektiv förmåga att upptäcka, utreda och förhindra terroristattentat i Sverige och mot svenska intressen. En effektiv samverkan krävs särskilt mellan Säkerhetspolisen och övriga polisen. Samverkan behövs exempelvis för att det ibland kan vara oklart, särskilt i ett tidigt skede av ett brottsligt angrepp, om det är fråga om terroristbrott eller någon annan form av allvarligt brott, inklusive gränsöverskridande organiserad brottslighet. Det kan även behövas samverkan med andra aktörer vilka har ansvar inom områden som kan komma att beröras vid brott, t.ex. handel med vissa ämnen. Samverkan krävs också av resurs- och effektivitetshänsyn, exempelvis kan Säkerhetspolisen behöva anlita Nationella insatsstyrkan (NI) vid ingripanden. Polisen har dessutom ansvar för många verksamheter som i sina delar har stor betydelse i den övergripande kampen mot terrorism, t.ex. gränskontroll och tillsyn enligt vapenlagstiftningen. Det finns utrymme för att utveckla ledningssamarbetet mellan Säkerhetspolisen och övriga polisen i samband med operativa insatser.

Samverkansrådet mot terrorism, som startade sitt arbete 2005, samlar de myndigheter som har viktiga funktioner i kampen mot terrorism. Säkerhetspolisen leder arbetet inom Samverkansrådet mot terrorism, som har till uppgift att bättre koordinera myndigheternas verksamhet och samordna informationsutbytet. Samverkansrådet har därför tagit fram en myndighetsgemensam handlingsplan för att effektivisera arbetet. Samverkansrådet omfattar för närvarande följande 14 myndigheter: Ekobrottsmyndigheten, Försvarets radioanstalt, Försvarmakten, Kriminalvården, Kustbevakningen, Migrationsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Rikskriminalpolisen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Säkerhetspolisen, Totalförsvarets forskningsinstitut, Transportstyrelsen, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

Samverkansrådet har utvecklats till ett effektivt forum för myndighets-samverkan när det gäller att förbättra förmågan att förhindra terroristattentat och utgör dessutom ett nav i samverkan inom de andra två områdena, att förebygga terrorism och att förbereda oss för det fall ett attentat inträffar. Samverkansrådet har genomfört gemensamma övningar och utbildningar samt varit ett viktigt forum för informationsutbyte mellan myndigheterna.

Regeringen stöder ett fortsatt och fördjupat arbete inom Samverkansrådet mot terrorism.

Förhindrande av terrorismfinansiering

En myndighetsgemensam nationell specialistfunktion har etablerats för brottsutbytesfrågor och består av experter från Rikspolisstyrelsen, Ekobrottsmyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten. Verksamheten är en viktig del i möjligheterna att effektivt spåra, säkra, förverka och återföra vinster av brott, däribland finansiering av terroristbrottslighet.

Arbetet med att utvärdera och förbättra systemet för bekämpande av penningtvätt och finansiering av terrorism kommer att vara prioriterat också i fortsättningen.

Förbereda för det fall ett attentat inträffar

Skydd av samhällsviktiga anläggningar och funktioner

Sjöfarten och hamnarna utgör en viktig del av transportsektorn. Här har Sjöfartsverket ansvar för viktig infrastruktur. Regelbundna möten sker mellan polisen, Kustbevakningen och Tullverket för att diskutera behov av förändrad lagstiftning, tillämpning av nuvarande regelverk för den marina miljön samt för att genomföra övningar m.m. Polisen deltar även i ett polisiärt samverkansnätverk för sjö- och hamnfrågor finansierat av EU. I det övergripande svenska s.k. Marina initiativet hanteras frågor om terrorism riktad mot sjöfarten.

Kontroll över farliga ämnen och vapen

Attentat med någon form av vapen som involverar kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen, CBRN-ämnen, kan, även i primitivt utförande, åstadkomma stora skador. Risken för att terrorister ska komma över sådana vapen är låg, men konsekvenserna om så skulle ske kan bli omfattande på såväl det psykologiska som det fysiska planet. Attentaten i Tokyos tunnelbana 1995 och de s.k. mjältbrandsbrevet 2001 visar på sådana konsekvenser när CBRN-ämnen används. Sverige har varit ett av de drivande länderna bakom EU:s CBRN-handlingsplan. Handlingsplanen syftar bl.a. till att motverka att sådana ämnen används vid terroristattentat och att förbättra konsekvenshanteringen vid en eventuell CBRN-händelse. Sverige har ett djupt engagemang med bred nationell förankring för att genomföra handlingsplanen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB), samordningsuppdrag inom krisberedskapen innefattar även CBRN- och explosivämnesområdet där samarbete bl.a. sker inom samverkansområdet farliga ämnen. Samordningen innefattar vidare lägesredovisningar och ledning av samverkansgrupper. MSB har regeringens uppdrag att redovisa sammanställningar av vidtagna och planerade åtgärder på CBRN- och explosivämnesområdet på alla nivåer, inklusive de som är kopplade till internationella samarbeten och övningar. Regeringen har även gett Strålsäkerhetsmyndigheten och Tullverket i uppdrag att se över samhällets förmåga att kontrollera radioaktiva ämnen vid Sveriges gräns, som ska redovisas senast den 29 februari 2012.

En viktig del i genomförandet av åtgärderna på området handlar om att informera företag och forskningsinstitut som har avancerade kunskaper på området om vilka risker som finns. I april 2010 deltog Sverige som ett av 47 länder i det toppmöte (Nuclear Security Summit) i Washington som hölls kring frågan om nukleärt säkerhetsskydd, dvs. hur stater ska minimera risken för att terrorister får tillgång till känsligt kärnämne eller radioaktivt material med syfte att åstadkomma massförstörelse eller spridning av radioaktivitet. De deltagande staterna enades om ett antal åtgärder för att stärka skyddet av särskilt känsligt kärnämne för att förhindra att terrorister får tillgång till materialet. Sverige deltar aktivt i samarbetet och kommer att delta i det uppföljande toppmöte som äger rum i Seoul 2012. På det nationella planet arbetar och samarbetar flera myndigheter med icke-spridningsfrågorna, utöver Regeringskansliet bl.a. Forsvarsmakten, Kustbevakningen, Inspektionen för strategiska produkter, Strålsäkerhetsmyndigheten, Säkerhetspolisen, Totalförsvarets forskningsinstitut och Tullverket.

Regeringen har stärkt kontrollen över vapenhanteringen i landet. Sverige har nyligen tillträtt FN:s vapenprotokoll. Protokollet syftar till att stärka samarbetet mellan staterna för att förebygga och bekämpa olaglig tillverkning av och handel med vapen. De lagändringar som krävdes för att Sverige skulle kunna tillträda protokollet trädde i kraft den 1 juli 2011. I korthet innebär lagändringarna att skjutvapen, vapendelar och förpackningar med ammunition ska märkas vid tillverkningen. Även skjutvapen

och vapendelar som varaktigt förs in till Sverige ska förses med märkning. Samtidigt gavs Tullverket rätt att göra kontrollbesök och revisioner hos den som till eller från Sverige för in respektive ut vapen.

Den 9 juni 2011 beslutade regeringen att ge Rikspolisstyrelsen och Tullverket i uppdrag att gemensamt kartlägga omfattningen av den illegala vapeninförseln och de tillvägagångssätt som används. Syftet med uppdraget är att minska den illegala införseln av skjutvapen till Sverige. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2012. Regeringen har nyligen beslutat att begära in Lagrådets yttrande över förslag till ändringar i vapenlagstiftningen. Förslagen i lagrådsremissen Vissa åtgärder mot illegala vapen innebär bl.a. annat att reglerna om grovt vapenbrott förtydligas och att kraven på vapenhandlare skärps.

Motionen

I kommittémotion 2011/12:Ju11 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 7, 8 och 11 anförs att det regeringen gjort för att stärka vapenkontrollen i landet varit nödvändigt men otillräckligt. Motionärerna anser bl.a. att det är nödvändigt att tullen får i uppdrag att prioritera vapensmuggling, att tullen får möjlighet att kontrollera identiteten på personer som tas ut för tullkontroll och att tullen även får befogenhet att utföra tullkontroll i samma utsträckning vid utrikes paketterminaler som vid s.k. postutväxlingskontor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens syn på vikten av myndighetssamverkan för ett framgångsrikt arbete för att förhindra terroristattentat inklusive gränsöverskridande organiserad brottslighet. Tullverket har därvid en viktig funktion bl.a. i Samverkansrådet mot terrorism. Även utskottet vill betona vikten av ett fortsatt och fördjupat arbete inom rådet.

Det effektivaste sättet att förhindra grov organiserad brottslighet och terrorism är att komma åt finansieringen. Utskottet anser därför att det arbete som både Kronofogdemyndigheten och Tullverket är involverat i inom ramen för den myndighetsgemensamma nationella specialistfunktionen för brottsutbytesfrågor bör prioriteras också i fortsättningen.

Tullverket har i dag det huvudsakliga ansvaret för kontroll av införsel och utförsel av varor över Sveriges gränser, såväl vid yttre som vid inre gräns. Vid yttre gräns sker kontrollen med stöd av tullagen (2000:1281) och vid inre gräns sker kontrollen med stöd av lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen (inregränslagen). Befogenheterna enligt inregränslagen avser att säkerställa att införsel- respektive utförselrestriktioner efterlevs för de varor som lagen omfattas av. För det fall Tullverket i kontroll upptäcker varor som införs eller utförs i strid med förbud eller andra restriktioner

kan Tullverket ingripa enligt befogenheterna i lagen (2000:1225) om straff för smuggling (smugglingslagen). Tullverket har enligt smugglingslagen befogenheter att inleda förundersökning samt vidta vissa tvångsmedel.

Utskottet anser att den organiserade brottslighetens befattning med illegala vapen måste bekämpas och välkomnar regeringens arbete med att kontrollera vapenhanteringen i landet och kartlägga den illegala införseln av vapen. Den 1 juli 2011 trädde de lagändringar som krävs för att Sverige ska kunna tillträda FN:s vapenprotokoll i kraft. Vapenprotokollet syftar till att stärka samarbetet mellan staterna för att förebygga och bekämpa olaglig handel med vapen. Regeringen har gett Rikspolisstyrelsen och Tullverket ett gemensamt uppdrag att vidta en rad åtgärder i syfte att minska den illegala införseln av skjutvapen till Sverige. Därutöver pågår en översyn av bl.a. straffbestämmelserna i vapenlagen.

Tullverket har i uppdrag att kontrollera och beslagta illegala vapen vid den svenska gränsen. Det är en prioriterad fråga för tullen. Enligt regleringsbrevet ska kontroller av in- och utförsel särskilt inriktas på hot mot hälsa, miljö och säkerhet. I det ligger även kontroll av illegal införsel av vapen.

Tullens möjligheter att företa identitetskontroll i varuflödet förutsätter att det finns skäl att inleda förundersökning vid misstanke om smugglings- eller tullbrott. Detta kan vara fallet om tullen vid en kontroll påträffar vapen som i strid med in- eller utförselrestriktionerna inte anmälts till tullen. I motion 2011/12:Ju11 föreslås, såvitt utskottet kan utläsa, att reglerna om identitetskontroll utvidgas så att tullen i varukontrollen generellt får göra identitetskontroller. Utskottet är med hänsyn till den fria rörligheten för varor inte berett att ställa sig bakom förslaget.

Utskottet påminner om att Inregränslagsutredningen i betänkandet Kontroll av varor vid inre gräns (SOU 2006:9) föreslog en viss utvidgning av tullens möjligheter att kontrollera identitet. Frågan är därmed aktuell i Regeringskansliet.

Tullverket kan kontrollera postförsändelser, brev eller paket, som finns hos tullen eller hos ett utväxlingspostkontor. Tullen har däremot inte samma befogenheter när det gäller försändelser som sänds via kurirföretag. Även denna fråga uppmärksammades av Inregränslagsutredningen. Utredningen konstaterade att kurirföretagen förmedlade försändelser som kunde innehålla samma saker som postförsändelser och att det fanns goda skäl att överväga om bestämmelserna om kontroll av postförsändelser borde ändras så att de även omfattade Tullverkets befogenheter att kontrollera kurirförsändelser. Förslaget föranledde inte lagstiftning.

Utskottet anser att frågan om tullens kontroll av kurirförsändelse är komplicerad och måste övervägas noggrant. Frågan är aktuell såväl hos tullen som i Regeringskansliet och ett tillkännagivande från riksdagen behövs därför inte.

Med det anförda instämmer utskottet i vad regeringen anført i skrivel-
sen om Tullverkets och Kronofogdemyndighetens medverkan för att för-
hindra terroristattentat och i förberedelserna för det fall ett attentat inträffat.

Utskottet avstyrker de aktuella motionsförslagen.

Stockholm den 29 mars 2012

På skatteutskottets vägnar

Henrik von Sydow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik von Sydow (M), Leif Jakobsson (S), Ulf Berg (M), Hannah Bergstedt (S), Lena Asplund (M), Christina Oskarsson (S), Fredrik Schulte (M), Hans Olsson (S), Peter Persson (S), Karin Nilsson (C), Anders Karlsson (S), Maria Abrahamsson (M), Mats Pertoft (MP), Lars Gustafsson (KD), Thoralf Alfsson (SD), Emma Wallrup (V) och Martin Andreasson (FP).

Avvikande meningar

1. Tullverkets och Kronofogdemyndighetens medverkan i arbetet med att förhindra terrorism (S)

Leif Jakobsson (S), Hannah Bergstedt (S), Christina Oskarsson (S), Hans Olsson (S), Peter Persson (S) och Anders Karlsson (S) anför:

Regeringen pekar i sin skrivelse på att den har stärkt vapenkontrollen i landet. Vi menar att det som gjorts är nödvändigt, men otillräckligt. Vi vill se höjt straff för grovt vapenbrott och göra det möjligt att telefonavlyssna dem som misstänks för grovt vapenbrott. Det är även nödvändigt att ge tullen ett tydligare uppdrag att prioritera vapensmuggling och ge tullen möjlighet att kontrollera identiteten på personer som tas ut för tullkontroll. Tullens möjlighet att utföra tullkontroll av brev, paket och andra försändelser i de s.k. postutväxlingskontoren bör utvidgas så att den även omfattar kurirföretag och liknande.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Tullverkets och Kronofogdemyndighetens medverkan i arbetet med att förhindra terrorism (SD)

Thoralf Alfsson (SD) anför:

Utskottsmajoriteten framför i sitt yttrande till justitieutskottet ett ställningstagande rörande tullens möjligheter att göra identitetskontroller i varuflödet. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom en utökad befogenhet när det gäller identitetskontroller med hänsyn till den fria rörligheten. Jag menar att den eventuella inskränkning av den fria rörligheten förslaget medför inte kan anses väga tyngre än nyttan av att ytterligare förhindra införsel av vapen, narkotika och andra olagliga företeelser. Tullen bör därför ges den utökade befogenheten att göra identitetskontroller utan att detta föranletts av misstanke om smuglings- eller tullbrott.